© www.kjnt.ro/szovegtar

Horváth Kinga

„Majd elővettem a kéziratos gyűjteményemet…”[1] Egy önkéntes gyűjtő, Tilesch Nándor élete és pályája

Dolgozatomban Tilesch Nándor (1894–1967) életét és kiemelkedően produktív önkéntes gyűjtői pályáját szeretném felvázolni a korabeli sajtó, az Országos Néprajzi Gyűjtőpályázatra benyújtott pályaművei[2] és az ahhoz mellékelt kísérőlevelei alapján. Élete a médiumokon keresztül – nagy vonalakban – könnyen követhető volt, hiszen hol újságíróként dolgozott, hol állami tisztviselőként. Rengeteg életrajzi adat jelenik meg a kéziratain és leveleiben. Nem csupán a gyűjtés helye és ideje szolgáltatott erre vonatkozó információkat, hanem a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárának gyűjtési irányelveit követve gyakran a saját emlékeivel, élettörténetével próbált kontextust szolgáltatni az anyagainak. Beküldött írásaiból gyakran kiolvasható kutatói öndefiniálása és viszonyulása saját és mások kutatásához.

Az önkéntes gyűjtőknél – a fogalom alatt Kósa László *Magyar Néprajzi Lexikon*ban megfogalmazott definícióját[3] értve – az életpálya nem választható el a gyűjtési tevékenységtől. Tilesch Nándor esetében is a témaválasztásait elsősorban az élethelyzete, a lakhelyei és a rokonsága határozta meg, és csak a késői pályaszakaszában adtak új irányt gyűjté-

---

[1] Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívum (továbbiakban: NM EA) 14021.

[2] Azért szűkült a kutatásom a Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívumában található forrásokra (nem beleértve az Etnológiai Archívum Dokumentációs gyűjteményét, ami 1953-tól őrzi a gyűjtésszervezés iratait, [Szemkeő 2000: 652–653], és ami elérhetetlen a Néprajzi Múzeum költözése miatt), mert bár a Hadtörténeti Múzeum, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum Néprajzi és Iparművészeti Adattára és a Balatonfüredi Helytörténeti Gyűjtemény is rendelkezik Tilesch Nándorhoz kötődő kéziratokkal, azok költözés miatt nem kutathatóak.

[3] „[…] önkéntes gyűjtő az a néprajzi gyűjtő, aki nem hivatalos elfoglaltságból, hanem önként, a népi kultúra iránti szeretetből és tiszteletből végzi gyűjtőmunkáját, de tudományos feldolgozással és értelmezéssel általában nem foglalkozik” (Kósa 1981: 123).

seinek *A Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítőjé*ben olvasott felhívások. Fontos látni, hogy egy önkéntes gyűjtő mikor lép kapcsolatba a hivatásos néprajzkutatókkal, azonban nem mindig egyszerű meghatározni, hogy miként kapcsolódik össze a két egymást segítő csoport munkája. Tilesch – ahogyan más is az 1950–1970-es évek között[4] – több gyűjtési felhívásnak tett eleget. A kiemelkedő gyűjtők, köztük Tilesch Nándor is, akinek csak a Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívumában 40 kézirata található, nem minden esetben elégedtek meg a kutatással, hanem erős írói öntudattal publikációs lehetőségeket is kerestek maguknak. Ezeknek a pályázatoknak az eredményei hatalmas mennyiséggel növelték a gyűjtemények kéziratos anyagát, és váltak egyúttal a kutatók elsődleges forrásaivá is (Forrai 2000: 632–633).

Tilesch Nándor élete

Tilesch Nándor 1894. november 4-én született Kassán. Édesapja, Tilesch Nándor (1864–1917)[5], a Magyar Királyi Posta távíró felügyelője, édesanyja Likker Etelka (1874–1929), testvérei dr. Tilesch Zoltán (1896–1957),[6] Tilesch József és Tilesch Ella. 1900-ban az idősebb Tilesch Nándort a Magyar Királyi Posta és Távirda áthelyezte Kassáról Kolozsvárra (sz. n. 1900), így a gyerekek az iskoláikat már Kolozsváron végezték, először a Katolikus Főgimnáziumban, majd utána az Unitárius Gimnáziumban, de hitoktatásra végig visszajártak a katolikus intézménybe. Ifjabb Nándor a tanulmányait a kolozsvári Kereskedelmi Akadémián fejezte be. Zoltánnal nyaranta a kapnikbányai ércbányában[7] dolgoztak, valószínűleg a rokoni

[4] A pályázók számának alakulása: 1952–1960 között 957 fő, 1960–1970 között 1200 fő (Forrai 2000: 632).

[5] Tilesch Nándor vezetésével építették ki Háromszék vármegye telefonhálózatát (sz. n. 1905b).

[6] Dr. Tilesch Zoltán tanulmányait Kolozsváron, Budapesten és Szegeden végezte. 1925-ben elvette Esztergomban a dorogi bányaigazgató lányát, Schmidt Teréziát. Dorogon dolgozott orvossegédként, majd bányaorvosként. Részt vett a második világháborúban, az olasz, az orosz és a francia fronton harcolt, ahonnan sérülten tért vissza. Három gyereke született (Osváth 1938: 909).

[7] „Nem mások elmondása, visszaemlékezése vezetett arra, hogy az aranybányászok földalatti életét és munkáját ismertessem, saját magam meggyőződése vezetett arra, hogy az ércbányász földalatti életét ismertessem. [...] Elődeim bányászemberek voltak. Családfájuk a XIII. századig vezethetőek vissza. Nem volt az a nyár, hogy, mint tanulógyermek ne a bányamélyén töltsem szünidőmet." (NM EA 9742)

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

kapcsolatok miatt, hiszen a Róta-Anna-Miklós nevű bányáknak a testvérek anyai dédnagyapja, Földessy Pál volt a vezető bányatisztje (sz. n. 1905a), illetve a helyi tanító, Likker Ödön is rokonuk volt.

Testvérével, Zoltánnal együtt Nándor az első világháborúba önkéntes katonaként vonult be. A Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárába leadott *Vegyes gyűjtés: halászat, gyermekjáték, népmese, mondókák* című kéziratának a *Világháború humora (1914–1918)* altémájához készített jegyzetében leírja, hogy az anyagot – humoros történeteket – egy kórházban és lövészárkokban jegyezte le. Több helyszínt is megadott, így biztosan tudjuk, hogy megfordult a lembergi (Lviv, Ukrajna) kórházban, illetve Sztrij (Ukrajna) és Bucsecs környékén felállított lövészárkokban[8], valamint részt vett 1916-ban az orosz fronton zajlott bariszi csatában mint hadapródjelölt (sz. n. 1938, NM EA 10041). A világháború alatt rengeteg népdalt, balladát, viccet, verses levelet gyűjtött, ekkortól datálható a néprajzi gyűjtői munkássága. Édesapja 1917 januárjában, ötvenhárom éves korában elhunyt Kolozsváron (sz. n. 1917). A trianoni békeszerződés után a család Budapestre költözött. Nem sokkal utána, 1923-ban Zoltán és az édesanyja a Komárom-Esztergom megyei Dorogra mentek, ahova Nándor már nem tartott velük, hanem Veszprémben telepedett le. Itt a *Veszprémi Hírlap* munkatársaként és végrehajtóként dolgozott.

Tilesch 1928-ban feleségül vette Kapronczay Margitot, és 1929 elején megszületett első közös gyerekük, Nándor. Egy 1930-as újságcikk szerint a veszprémi törvényszék sikkasztás miatt egyévi börtönre ítélte. Hogy végül letöltötte-e a kiszabott büntetést, arra nincs adat, de fellebbeztek az ítélet ellen (sz. n. 1930). Nem sokkal utána, 1933-ban visszaköltöztek Kolozsvárra, ahol egy Trianon-ellenes cikk megírása miatt börtönbe zárták.[9] Szabadulása után először Gyulatelkén volt segédjegyző (NM EA 9583: 1–2), majd az apahidai iskolában igazgató-tanítónak nevezték ki (Dibusz 1999), ahol a második világháborúba való (tartalékos) behívó megérkezéséig dolgozott (sz. n. 1942).[10] Leszerelése után visszatért a csa-

---

[8] NM EA 10041.

[9] https://www.ekmk.hu/lexikon/talalatok3.php?beture=TILESCH%20N%C3%A1ndor (letöltve: 2022. november 26.).

[10] A 77. kiegészítő parancsokságba lett besorozva, ami a második bécsi döntés után visszacsatolt területről származó magyar állampolgárokat tömörítette. 1943-ban tartalékos hadnaggyá léptették elő (sz. n. 1943), és valószínűleg nem sokkal utána le is szerelt. Fia 1945-ben,16 évesen már Veszprémben kapott SAS-behívót (Dibusz 1999).

ládja körébe – akik a háború kitörésekor visszaköltöztek Veszprémbe –, 1944 és 1948 között Gyulafirátóton (NM EA 10041), majd Veszprémben volt jegyző egészen az 1954-es nyugdíjazásáig. Időskorában a balatonfüredi Koloska-völgyben dolgozott mint idegenvezető (NM EA 12904). Nyugdíjazása után kezdett el a Néprajzi Múzeum Országos Néprajzi Gyűjtőpályázatára kéziratokat küldeni. Egyik késői kéziratából kiderül, hogy súlyos betegséggel küzdött a hatvanas évek elején (NM EA 13472).

Tilesch Nándor gyűjtői pályafutása

Tilesch Nándor gyűjtési pályafutását két részre lehet osztani: az 1916–1950 közötti időszakban nemcsak gyűjtött, hanem autodidakta módon képezte is magát, de még nem végzett célirányos kutatást egy témában sem. A második, 1954–1964 közötti időszakban már nyugdíjasként aktívan részt vett a Néprajzi Múzeum és a Nyelvtudományi Intézet által közösen szervezett Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatokon, ahol a pályázatait rendre díjazták, és a szakmai útmutatások hatására megváltoztak a gyűjtési módszerei, valamint a témaválasztásai is.

Az első szöveggyűjtését 1913-ra datálta,[11] de a lényegi gyűjtőmunkáját az első világháború alatt Erdélyben végezte, amikor népdalokat, balladákat, humoros történeteket gyűjtött a vele együtt szolgáló katonáktól. Akkori gyűjtési módszertanáról keveset tudunk, de az valószínű, hogy nem ismerte a korabeli felhívásokat, és nem lehetett tudomása az akkor kialakuló folklorisztikai gyűjtés szakmai módszertanáról sem. Biztosan annyi ismert a világháborús (népdal)gyűjtéséről,[12] ami az 1926–1928 között zajló, a *Magyar Hirlap* által közvetített *Haragszik az édesanyám* kezdetű népdal jogbitorlási peréből kiolvasható. Nádor József zeneszerző az általa egystrófás népdalként ismert szöveghez szerzett egy második strófát. Ezt a kibővített változatot adta ki 1925-ben – Nádor József en-

[11] NM EA 13857: 4. Sajnos, a korai gyűjtéseiben nem konzekvensen jegyezte fel a szövegek gyűjtésének időpontjait, ez az évszám ki is tűnik a Néprajzi Múzeumban megtalálható kéziratai közül. Természetesen felmerülhet az is, hogy már az első világháborút megelőzően végzett gyűjtést, de valószínűbbnek tartom, hogy az a szöveg (vagy annak a gyűjtési adatai) egy későbbi visszaemlékezése alapján lett lejegyezve.

[12] Több alkalommal publikált rövid szövegközléseket újságokban, kontextus nélkül (Tilesch 1925, 1926).

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

gedélyével – a Rózsavölgyi és Társa Kiadó, és még egy harmadik strófa megírására is felkérték Mészöly Gedeont, a szegedi egyetem oktatóját. Nem sokkal utána, 1926-ban a Lederer István Zeneműkiadó egy hangjegyfüzetet jelentetett meg, amiben mindhárom strófa szerepelt mint „eredeti” népdal. Nádor József a második, a Rózsavölgyi és Társa Kiadó és Mészöly Gedeon a harmadik strófa szerepeltetetése miatt jogbitorlási pert indított Lederer ellen. A vádak szerint rosszhiszeműen járt el, mikor lemásolta az 1925-ös lemezen szereplő *Haragszik az édesanyám*at, és nem győződött meg róla, hogy az tényleg népdal-e (sz. n. 1926a). Tilesch Nándor tanúnak jelentkezett, és azt vallotta, hogy ő a népdalt mindhárom strófájával 1916-ban Marosvásárhelyen hallotta és gyűjtötte bakáktól, akik menetelés közben énekelték azt. A bíró kérésére be is mutatta a háromkötetes gyűjteményét, ami *A nagy tűz szikrái* címet viselte. Annak a második kötetében, a 43. oldalon szerepelt a dal mindhárom strófája. Ezt a vád hamisítványnak nevezte, és véleménye szerint utólag került bele a kötetbe (sz. n. 1926b). A Tilesch által benyújtott kötetek nem minősültek meggyőző bizonyítéknak a bíróság számára. Tilesch a per során levelet küldött az ügyet közvetítő *Magyar Hirlap*nak,[13] amiből kiderül, hogy az 1920-as években már tisztában volt a magyar népdalkutatás eredményeivel, ismert több a népdalgyűjteményt is.[14] Szerinte, a *Haragszik az édesanyám* kezdetű népdal semmi esetre sem lehetett 40–50 éves, hiszen olyan megkapó a dallama, hogy biztosan felgyűjtötték volna már, de ő átnézte a népdalgyűjteményeket, és az első, amiben megtalálta, az az 1906-os Dura Máté-féle *Magyarok daloskönyve* volt. Állítása szerint ez a kötet a bizonyíték arra, hogy a vitatott szöveg tényleg népdal, és a világháború tette elterjedtté. A levelében megmutatkozik a népdal keletkezéséről alkotott véleménye: „Egy maradandó népdal a megszületéséhez, megkedveléséhez és közszájon forgásához egy oly’ valami leírhatatlan érzület

---

[13] A *Magyar Hírlap*ba érkeztek közben az olvasói vélemények, amiket le is közöltek. Általában Tilesch Nándor állaspontjával értettek egyet, miszerint mindhárom strófa népdal.

[14] „Márpedig e dal eredetére nézve kutatásaim eredménye az, hogy az eddig megjelent népköltési gyűjteményekben — Molnár Lajos, Mayland [!] Oszkár, Vikár Béla, Erdélyi János, Arany László, Gyulai Pál, Varga, Sebestyén Géza, Kriza János, Seprődi János — a jelzett dal sehol sem szerepel, még csak hasonló szöveggel sem” (Tilesch 1927: 10). A *Magyar Hirlap* felkérte Vikár Bélát, hogy kommentálja az ügyet az olvasók számára. Vikár szerint nem Mészöly, de nem is a nép, hanem egy ismeretlen vidéki poéta költötte. A harmadik strófát ráadásul csapnivalóan rossznak találta (Vikár 1927: 10).

kell, tiszta, makulátlan szerelem, vagy bősz harag, gyűlölet stb. melyeket városi nótaköltőink fel nem foghatnak. Hiszen a tudás, a magasabb zenei képzettség az emberből teljesen kiöli, megfojtja a naivitást, a kezdetlegességet. Márpedig a népköltészet és a néplelek legfőbb és legjellemzőbb vonása a naivitás és a primitívum" (Tilesch 1927). Ezt a romantikusnak tűnő szemléletmódot élete végéig megtartotta, és többször visszaköszön a kéziratait kísérő leveleiben, jegyzeteiben is. A perről utolsóként *Az Est* című újság adott hírt, miszerint Tilesch Nándor újra be lett rendelve tanúként, de az általa felgyűjtött szöveg végül figyelmen kívül maradt, mert nem lehetett meghatározni, hogy mikori a gyűjtés, vagy utólagosan került-e bele a szöveg a kötetbe.[15] A perben szereplő kötet – *A nagy tűz szikrái* – a Hadtörténeti Múzeum birtokába került, vélhetően a népdalper után, de a múzeum munkatársa is megállapította, hogy: „[...] ha módszertelenül is, de ezrekre menő szöveget hordott össze" (Bevilaqua-Borsody 1929).[16] A későbbi pályázataiban Tilesch már a világháború során gyűjtött népdalokat csak elvétve szerepeltette, így valószínűleg az egyetlen, általa összeállított kötetet adta át a Hadtörténeti Múzeum részére.

A következő téma, amiben Tilesch elmélyült, Petőfi Sándor halálának körülményeivel kapcsolatos. Részt vett 1923-ban Fehéregyházán a Petőfi születésének centenáriumára rendezett eseményeken. Az ott meghallgatott előadások és egy régi erdélyi baráti família, a Varga család – akiknél Petőfi az utolsó éjszakáját töltötte – elmondása alapján összegezte kutatási eredményeit dr. Hegyaljai Kiss Géza református lelkész felhívására a *Budapesti Hirlap*ban (Tilesch 1928). Szinte szó szerint ugyanezt a levelet küldte be – Dienes András *Adattári Értesítő*ben, 1956-ban megjelent cikke miatt (Dienes 1956: 46–49) – az 1956. és 1957. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra is,[17] de akkor már *Petőfi halála, Petőfi utolsó éjszakája* (NM EA 14993) és kis módosításokkal *A balázsfalvi koponya* (NM EA 9911) címmel.

---

[15] Az ügy lezárásához végül Kodály Zoltán szakértelmét hívták segítségül, így az ítélet – ami ellen fellebbeztek a felek, de az ügy kimeneteléről már nem adtak hírt az újságok –, hogy Lederer István komponálása nem saját mű, így az a vád ejtve lett, de Mészöly Gedeon keresetének helyet adtak végül (sz. n. 1928).

[16] Az anyag az intézmény költözése miatt nem kutatható.

[17] A kézirat Morvay Péter iratanyagának rendszerezésekor került elő 1981-ben, de a Dienes András cikkére való reflektálás miatt egyértelmű, hogy az 1956-os pályázatra érkezett be. Tilesch valószínűleg nem kapott értékelést erre a kéziratra.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

Az 1930–1940-es éveket Tilesch Erdélyben töltötte, ott folytatta a gyűjtéseit, és a *Jóestét* című lapban publikálta őket *Erdély karácsonya* címen. A cikkben helyi népszokásokról és hiedelmekről számolt be.[18] Gyűjtői tevékenységét folytatta a második világháború során, de a kézirataiban – az első világháborúval ellentétben – meg sem említette a háborút. Ezután, Veszprémbe való visszaköltözésével elkezdődött az aktívabb, dunántúli központú gyűjtése, amit a saját bevallása szerint lakhelyének szeretete indított el. Itt egyik kulcsadatközlőjének az anyósa, Kapronczay Jánosné bizonyult, de gyakran más családtagoktól is gyűjtött. Ezek a gyűjtések alapozták meg a későbbi pályázatokra beadott munkáit.

Gyűjtési pályafutásának első szakaszában Tilesch nem állt kapcsolatban a néprajzi intézményekkel, illetve valószínűleg nem ismert más, hozzá hasonló önkéntes gyűjtőt sem. Biztosnak tűnik, hogy (nem tematikus) gyűjteménybe rendszerezte a gyűjtéseit, amiben az első korszakának lezárultával megtalálhatóak az erdélyi és dunántúli gyűjtései. [19]

Tilesch Nándor gyűjtői tevékenységének második szakasza az 1954–1964 közötti időszak volt, amikor különböző gyűjtési pályázatokon vett részt. Ennek során 40 kéziratot küldött be a Néprajzi Múzeumhoz. Az 1952-ben Morvay Péter által újból felélesztett, a Néprajzi Múzeum és a Népművészeti Intézet[20] által közösen elindított gyűjtői pályázatnak (az Országos Társadalmi Néprajzi Gyűjtés) két fő gyűjtő-célcsoportja a pedagógusok és a diákok voltak, de mellettük már a kezdetektől megjelentek egyéb foglalkozású gyűjtők is. A gyűjtések irányítására és a pályázati hírek, feltételek és témák terjesztésére Morvay főszerkesztésében kiadták az *Országos Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítőjé*t (röviden és a továbbiakban: *Adattári Értesítő*t). Már az első számban – a későbbi tudományos feldolgozás szempontjait szem előtt tartva – lefektették a gyűjtések lejegyzésének szabályait (Morvay 1952: 46). Tilesch Nándor 1954-ben 684.-ként csatlakozott a gyűjtői hálózathoz (Morvay 1954: 31).

---

[18] A *Veszprém Megyei Életrajzi Lexikon*ban 1928-as dátum szerepel erre a cikkre vonatkozóan (lásd: https://www.ekmk.hu/lexikon/talalatok3.php?beture=TILESCH%20N%C3%A1ndor [letöltve: 2022. november 26.]), de mivel a *Jóestét* című erdélyi lap 1932–1940 között működött, így valószínűleg egyszerű elírásról lehet szó, amit Domokos Anna átvett (vö. Domokos 2018: 314–315).

[19] A Balatonfüredi Helytörténeti Gyűjteményben fellelhető leltározatlan Tilesch-anyag, de a gyűjtemény költözése miatt kutatása nem lehetséges.

[20] A Népművelési Intézet elődje. 1953-tól az MTA Nyelvtudományi Intézete csatlakozott a szervezőkhöz, népnyelvi gyűjtéssel kiegészítve a pályázati felhívásokat (Kósa 1989: 90).

Az első kéziratai csak az 1955. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra érkeztek be: *1. Székely népballadák, 2. Szólásmondások és szállóigék, 3. Új magyar népballadák*[21] és *1. Megszűnt iparok, foglalkozások, 2. Kaláka, 3. Juhközösség* címmel (NM EA 9583). Ez a két kézirat V. helyezést és 200 Ft jutalmat kapott (Morvay 1955: 106), illetve Tileschnek az V. helyre reagáló levelét az *Adattári Értesítő* publikálta is, melyben kifejtette, hogy a gyűjtési kedve ettől a díjtól csak tovább fokozódott, és az 1956-os pályázatra már készül, mind a régebbi anyagából küld be válogatást, mind az újabb gyűjtését is postára adja (Tilesch 1955: 39–40). A szerkesztő válaszában buzdította a kéziratok beküldésére, illetve felhívta a figyelmét arra, hogy a gyűjtése pontos származási, gyűjtési helyét és idejét jegyezze fel (Morvay 1955: 40). Ez visszautalás az első kéziratának az értékeléseire,[22] amit a bírálók kifejezetten értékes anyagnak véltek, de hiányolták a dallamokat, illetve a „szólásmondások", „szállóigék" részt[23] tudományos szempontból nem értékelhetőnek ítélte Gönyei Sándor. A gyűjtés kézirata szigorúan a szövegközlésre szorítkozott, minden kísérő információt, kontextust általában csak az adattárnak szánt levélből lehetett megismerni. Tilesch leveléből tudjuk meg azt is, hogy az Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázattal párhuzamosan a Veszprémi Tanács Népművészeti Osztálya által hirdetett pályázatokon is részt vett, és az oda tervezett kéziratokat (*A veszprémi cifra szűr, Hamuzsírégetők,*[24] *A veszprémi kulacsosok, Tobakok,*[25] *Taplószedők* stb.)

---

[21] NM EA 9557. Kéziratában gyakran javította ki az adatközlőit, ha szerinte nem jól mondták el a balladát, például Czeiner András balladájánál, az adatközlő végig Pistát mond, „mert ő úgy tanulta", de Tilesch kijavítja (vö. uo. 51–54).

[22] A pályamunkát hárman értékelték: Gönyei Sándor, Vargyas Lajos és Morvay Péter (NM EA 9557, bírálólap).

[23] A nemzetiségi vidékek szólásait, közmondásait az 1920–1930-as években gyűjtötte Kolozsváron, míg a felszabadulás utániakat Veszprémben (NM EA 9557, Tilesch Nándor levele a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattár részére, 1955). Nem minden esetben ismerte fel a műfajokat a gyűjtései során (vö. EA 9557: 21). A *Haláltánc*hoz, amit ő székely balladaként azonosított, egy adattári munkatárs ceruzával feljegyezte, hogy a szövegnek más a műfaji besorolása.

[24] Megjelent a *Középdunántúli Napló*ban a pályázat leadása után (Tilesch 1958a).

[25] Nagy László *A veszprémi tobakok* című tanulmányának a hivatkozásai között megtalálható Tilesch Nándor 1929-es cikke, a *Tobak ucca*. (Nagy 1971: 225), de Tilesch a kéziratban csak a veszprémi Szánthó Ferenc adatközlő elmesélését vette alapul, nem valószínű, hogy ismerte Nagy László munkásságát. A kézirat értékelésekor utaltak rá, hogy Nagy László már felgyűjtötte a témát.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

még ugyanabban a pályázati évben beküldeni tervezte a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárának[26].

Gyűjtőmunkája alatt Tilesch konzultált Vajkai Auréllal, aki kölcsönadta neki Eötvös Károly *A Bakony* című kötetét áttanulmányozásra (NM EA 9583: 4). Ez a beszélgetés hosszabb távú együttműködést alapozott meg. Tilesch együtt dolgozhatott Vajkai Auréllal, és a kéziratait a Laczkó Dezső Múzeum néprajzi és iparművészeti Adattárába kerültek (Tibor 1988: 52). A Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívumában megtalálható kéziratain az látszik, hogy ezeket az „eredeti” gyűjteményeiből másolta ki (hol kézzel, hol gépelve), kevés hibajavítással, s igyekezett a legtöbb helyen – az elvárásoknak megfelelve – gyűjtési helyet és időt, adatközlőt megadni. Ezt nem mindenhol sikerült, hiszen a korai gyűjtései végzésekor ezekkel a szakmai elvárásokkal nem volt még tisztában. Tilesch általában egy kulcsadatközlővel dolgozott, ez jól látszik a *Tobakok* és a *Hamuzsírégetők* című pályamunkáinál is. A kéziratainak egy része bevallottan saját visszaemlékezésein alapul, például az első pályázatában – *1. Megszűnt iparok, foglalkozások, 2. Kaláka, 3. Juhközösség* – megtalálható kaláka kéziratrészt a saját élményei alapján írta meg.[27]

Az 1956. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra már kilenc pályázattal jelentkezett, amikkel újra V. helyezést ért el (Morvay 1957–1958: 144). Az 1956-os események – bár elkerülték – őt is mélyen megrázták, és úgy érezte, hogy a gyűjtőhálózat tagjai nem foglalkoznak a feladatukkal: „Az októberi véres események kissé megzavartak munkámban, de el nem riasztottak. Tudom és látom, hogy egyes gyűjtők még mindég hallgatnak, pedig nagyon jól tudják, hirdették is, hogy a nemzet fogalmának legtisztább, leghűbb és legbátrabb értelmezője a nép, ahol megtalálja azt, amit keres, amiért kutat: – az ősrégi hagyományt és mégsem kerekednek felűl duzzogó makacsságukon. […] Csend és ingadozás állt be a társadalmi néprajzi gyűjtés eddig szorgos mesgyéjén. De ezt a néma csendet megtöri majd a nép csilingelő dala a népmesék szépsége […]

---

[26] NM EA 9557, Tilesch Nándor levele a Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattár részére, 1955.

[27] Amikor Erdély északi részét visszacsatolták, éppen Gyulatelkén volt segédjegyző, és a románok által elhagyott földeket 20 pengő éves bérért bérbe adták. Így lett 800 öl földje, amit Kalián János bíróval és Visán Traján erdőőrrel közösen vetett be kukoricával. Tilesch cserébe megvendégelte őket a kocsmában, és később a vetőmagot is visszaadta. (NM EA 9583: 1–2).

Reméljük és meg vagyunk győződve arról, hogy ezt a gyűjtési benyaságot [!] a Magyar Nemzeti Muzeum Néprajzi Adattárának[28] szorgos Vezetősége öntudatosan helyes kulturpolitikája a rövid időn belül meg fogja szüntetni s maradéktalanul érvényesülni fog ismét a társadalmi néprajzi gyűjtés hatalma az irodalom és a népművészet minden területén" (NM EA 9911).

Az 1957-es pályázatra Tilesch hét pályaművet küldött be, amik között szerepelt a *Koldusok és cigányok titkos írásjelei* című kézirata is (NM EA 9939), amit már 1954-ben a Fővárosi Tanács Végrehajtóbizottság Népművelési Osztályának a Nagy-Budapesti Néprajzi Albizottság pályázatára elküldött, amiért akkor könyvjutalomban részesült. A szakmai bírálat rámutatott arra, hogy fontos és értékes anyagot gyűjtött, de aggályosnak tartották, hogy nem hivatkozott szakirodalomra, nem ismertette a gyűjtés körülményeit – annyit lehet tudni az alcím alapján, hogy Angyalföldön végzett terepmunkát –, emellett a cigányság bemutatása a dolgozatban „előítéletes", így fel is merült a kérdés a bírálóban, hogy a szerző nem a hatóság embere-e.[29] A dolgozatot minden változtatás nélkül küldte be az 1957-es Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra, ahol ugyanezeket a problémákat jelölték meg, és szintén könyvjutalmat ítéltek neki.[30] A *Székely ballada, munkás versek és dalok* című pályaművét ugyanebben az évben Dömötör Tekla bírálta: „Igen vegyes tartalmú gyűjtemény, melyben paraszti népdalok keverednek munkásdalokkal, s láthatólag alkalmi költők verseivel. [...] A pályázó máskor is jelentkezett ~~hasonló~~ néprajzi pályázattal, s véleményem szerint igen fontos lenne figyelmét felhívni a néprajzi tanulmány módszertanára. Ez a pályázat ebben a formában szinte használhatatlan, mert az adatközlőket néha feltünteti, néha nem, a gyűjtés körülményeiről szinte semmit sem tudunk meg, a dallamra nem utal, anyagát semmivel sem magyarázza. Holott az anyag nem nevezhető érdektelennek, mert az utolsó 10–12 év hajtásait igen nehéz megfogni."[31]

---

[28] Tilesch gyakran tévesztette a múzeumok megnevezéseit. A Néprajzi Múzeum már kilenc évvel korábban, 1947-ben szervezetileg is különvált a Nemzeti Múzeumtól, és önálló intézmény lett.

[29] ELTE BTK Néprajzi Intézet Folklore Tanszék Kézirattár, 815.

[30] Ez a kézirat 1994-ben a *Mozgó Világ*ban – minimális rövidítéssel – kiadásra került (Tilesch 1994).

[31] NM EA 9996, bíráló lap, Dömötör Tekla.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

Az 1958-as pályázatra egyetlen, 167 oldalas kézirattal jelentkezett Tilesch, *Vegyes gyűjtés: halászat, gyermekjáték, népmese, mondókák* címmel, ami tulajdonképpen az addig beküldött pályázatainak újraszerkesztése volt, ezért szintén az V. helyezést nyerte el.[32] A kéziratot kísérő levélből kiderül, hogy igyekezett legtöbb esetben csoportos szituációban, például kocsmában gyűjteni, illetve többször is elmondatta ugyanazt a szöveget az adatközlőivel, hogy szó szerint lejegyezhesse azokat. Emellett folytatta a Balatonhoz kapcsolódó kutatómunkát, melynek eredményeként a *Középdunántúli Napló*ban a *Mit mond a tudomány a Balatonról?* című rovatban jelentetett meg gyűjtéseket (Tilesch 1958b).

Az 1959-es évben folytatta a *Középdunántúli Napló*ban való publikálást a régi veszprémi utcanevekről (Tilesch 1959a) és a lúdtollmetszőkről. A második cikkből kiderül, hogy járt már kutatóként is a Néprajzi Múzeum Adattárában: „A budapesti Néprajzi Múzeumban napokban kezembe került egy lúdtollal írott szépírásfüzet az 1600-as évekből” – fogalmazta meg (Tilesch 1959b), és az ott talált füzetben levő írást próbálta rekonstruálni röviden, történeti adatokkal és adatközlőkkel készítettet interjúkkal. A Néprajzi és Nyelvjárási pályázaton ugyanezen évben egy kézirattal vett részt *Babonás történetek* címmel, amivel ismét V. helyezést ért el,[33] és könyvjutalmat is kapott.

A következő gyűjtési pályázat, amin indult, az 1961. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat volt.[34] A kéziratot az előző pályázaton nyert könyv – Erdélyi Zoltánnak *Az erdő néprajza* című kötete – inspirálta.[35] A balatonarácsi Koloska-völgyben kutatott, ahol akkoriban mint idegenvezető dolgozott. Dolgozata csak egy része volt egy nagyobb kutatásnak, így abban csak az erdei gyűjtögetést dolgozta fel szisztematikusan, amit a pályázat bírálója is kiemelt.[36] Ezzel Tilesch újból az V. helyet nyerte el.

---

[32] „Változatos, hellyel-közzel érdekes folklóranyag. Szövegközléseinek hitele azonban bizonytalan, inkább visszaemlékezésen, mint közvetlen készültnek tetszik.” (NM EA 10041, bíráló lap).

[33] NM EA 12148, Morvay Péter levele Tilesch Nándornak, 1959.

[34] Bár az *Adattári Értesítő* két kéziratot is jelez, amivel könyvjutalmat nyert – sajnos 1960-ban már nem írják mellé a címeket – a Néprajzi Múzeum adatbázisában nem szerepel kézirat 1960-ból (vö. Morvay 1959–1961: 179).

[35] NM EA 12904, Tilesch Nándor levele a Néprajzi Múzeum Etnológiai Adattárának részére, 1961.

[36] NM EA 12904, bírálat.

Az erdő néprajza kéziratát folytatta és beküldte az eredményeit két részletben az 1962–1963[37] és az 1963–1964. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatokra is (NM EA 13854). Ez a két kérdőíves pályázata már nem sikerült annyira jól: „a feltett kérdések és a rájuk kapott válaszok néha nem fedték egymást, de ettől függetlenül az adatok felhasználhatóak. A gyűjtésből viszont az derül ki, hogy a gyűjtő megelégedett 1 adatközlővel is. [...] Javaslom, hogy folytassa a gyűjtőmunkáját a szerző, de mindig pontos hely megjelöléssel, pontos forrás megjelöléssel, több adatközlőt."[38] Ifj. Balassa Iván *Az amerikai kivándorlás népköltészete* című gyűjtési felhívására (Balassa 1959–1961) is válaszolt Tilesch ebben az évben az *Idegen országok magyar dalai*[39] pályázatával, amiben már előre szabadkozik, hogy miért nincsenek feljegyezve az elvárt adatok a közléseihez: „Sajnos, gyűjteményemben szerepelnek olyan feljegyzett »kivándorló« versek is, melyeknél nincs feltüntetve az írója, de az sem, hogy kitől kaptam. Ezek idegenek által jutottak tulajdonomba, akik nem voltak tisztában a gyűjtés szigorú törvényeivel, én pedig elkövettem azt a hibát, hogy Erdélyt elhagyva, nem tulajdonítottam irodalmi fontosságot az idegen országok dalaira, verses leveleire, bánatos írásaira" (NM EA 9996). Ebből következtethetünk arra, hogy Tilesch levelezés útján is jutott szövegekhez, és nem ismerte fel a gyűjtés időpontjában, hogy milyen műfajú szövegeket jegyzett le.[40]

Tilesch részt vett a Tatán tartott első országos önkéntes gyűjtő találkozón (NM EA 13855: 23) 1963. május 31. és június 2. között (Kósa 1989: 90). Itt összeismerkedett egy másik önkéntes gyűjtővel, Jámbor Lajossal, a köveskáli bíróval, akivel élénk vitába keveredett egy Savanyó Jóska betyárballada szereplője miatt. Ennek a beszélgetésnek a levelekben való folytatását továbbította a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárának mint bizonyítékokat, hogy az ő gyűjtési eredményei tartalmazzák a he-

---

[37] NM EA 13469, az alábbi témákat járta körül: fadöntés, faközelítés (azaz favágás), szállítás, erdei legeltetés, faszén égetés.

[38] NM EA 13469, bírálólap.

[39] Ez a kézirat tartalmát tekintve hasonló a NM EA 10041 leltári számú kézirat egyik alfejezetéhez, a *Külföldi magyar dalok*hoz.

[40] Ebből a kéziratból is kiderül, hogy volt egy saját rendezett gyűjteménye: „Majd elővettem a kéziratos gyűjteményemet, mivel visszaemlékezéseim szerint valamikor *Idegen országok magyar dalai* cím alatt néhányat a kivándorlók dalaiból Székely földön ironn [!] alá vetettem" (NM EA 14021, Tilesch Nándor levele a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattár részére, 1964).

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

lyes adatot.[41] 1964-ben részt vett a III. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtők éves országos találkozóján, ahol átvehette az előző évi pályázati jutalmát (sz. n. 1964).[42]1965-től kezdve már nincs a Néprajzi Múzeum Adattárának pályázati anyaga Tilesch Nándortól.[43]

Összegzés

Dolgozatomban megkíséreltem felvillantani egy olyan önkéntes gyűjtői pályaívet a rengeteg lehetőség közül, ami rendhagyó: Tilesch Nándor nem tanárként, hanem személyes indíttatásból kezdett gyűjteni, majd közelített az intézményes gyűjtési rendszer és módszertan irányába. A Néprajzi Múzeum által szervezett 1954. évi Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázaton vett részt először, és közel tíz évig aktív tagja is maradt a gyűjtőhálózatnak. Gyűjtései izgalmas szövegközléseket tartalmaznak, késői kutatásai során már több értékes információt jegyzett le a szövegek gyűjtési és keletkezési körülményeiről is. Pályázataival sorra ötödik helyezést ért el, és az 1960-as években az Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtők éves országos találkozóin is aktív résztvevő volt. Tilesch munkakapcsolatban állt Vajkai Auréllal, illetve levelezést folytatott a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárának munkatársaival is. Bár munkássága nem hozott kifejezetten újat a néprajztudomány számára, de az önkéntes gyűjtők fő feladatát – hogy a professzionális néprajzkutatók munkáját segítve gyűjtsenek – teljesítette. Főleg a világháborús és az erdélyi gyűjtései – a módszertani problémák és hiányosságok ellenére is – mai napig hasznosítható információkkal szolgálnak a kutatók számára, kézirataira gyakran hivatkoznak. Az Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatokon résztvevő önkéntes gyűjtők vizsgálata még nem történt meg, se egyéni pályák, se kutatócsoport szinten, a Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívumának újranyitása ennek pótlására is lehetőséget ad.

---

[41] NM EA 13855. Mindkét fél újságcikkeket hozott fel az igaza bizonyítására.

[42] Vö. még Kósa 1989: 90. 1965-ben Szegeden rendezték meg a találkozót, de az 1964-es találkozót nem említi.

[43] Kései munkái feltehetően a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum néprajzi és iparművészeti Adattárában találhatóak.

Szakirodalom

Balassa Iván, ifj.
1959–1961 Az amerikai kivándorlás népköltészete. In: Morvay Péter (szerk.): *A Néprajzi Múzeum Adattárának értesítője*. (1–4) Népművelési Minisztérium Muzeumi Főosztálya, Budapest, 98–101.
Bevilaqua-Borsody Béla, dr.
1929 A Hadtörténelmi Múzeum Közleményei. A magyar katonai vonatkozású zenetörténet és a m. kir. Hadtörténelmi Múzeum. *História* II. (1–2) 10.
Dibusz László
1999 Tettekkel hazáért, közösségért. Tilesch Nándor viszontagságos életútjáról. *Balatonfüredi Napló* XXII. (12) 7.
Dienes András
1956 A Petőfi-hagyomány. In: Morvay Péter (főszerk.): *Az Országos Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítője* (1–2). Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya, Budapest, 46–49.
Domokos Anna
2018 Évfordulónaptár – 2019. *Veszprémi Szemle* XX. (3) 309–320.
Forrai Ibolya
2000 Kéziratgyűjtemény. In: Fejős Zoltán (főszerk.): *A Néprajzi Múzeum gyűjteményei*. Néprajzi Múzeum, Budapest, 611–648.
Kósa László
1981 Önkéntes gyűjtő [szócikk]. In: Ortutay Gyula (főszerk.): *Magyar Néprajzi Lexikon 4. N–Szé*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 123.
1989 *A Magyar Néprajzi Társaság története 1889–1989*. Magyar Néprajzi Társaság, Budapest.
Morvay Péter (főszerk.)
1952 *Az Országos Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítője*. (1) A Muzeumok és Müemlékek Országos Központja, Budapest.
1954 *Az Országos Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítője* (1–4). Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya, Budapest.
1955 *Az Országos Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítője* (1–2). Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya, Budapest.
1957–1958 *Az Országos Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítője* (1–4). Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya, Budapest.

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

1959–1961 *Az Országos Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítője* (1–4). Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya, Budapest.

Nagy László

1971 A veszprémi tobakok. In: Uzsoki András (szerk.): *A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei X*. Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága, Veszprém, 189–240.

Osváth Andor (főszerk.)

1938 *Komárom és Esztergom közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék multja és jelene*. (Magyar Vármegyék és Városok Multja és Jelene) Élet Irod. és Ny. Rt., Budapest.

Szemkeő Endre

2000 Az Ethnológiai Adattár Dokumentációs Gyűjteménye. In: Fejős Zoltán (főszerk.): *A Néprajzi Múzeum gyűjteményei*. Néprajzi Múzeum, Budapest, 649–666.

(szerző nélkül)

1900 Áthelyezettek. *Magyar Királyi Posta és Távirda Rendeletek Tára* (évf. n.) (15) 97.

1905a Kapnikbányán. *Nagybánya és Vidéke* XXXI. (38) 3.

1905b Telefon Sepsi-Szent-Györgyön. *Nemzeti Hirlap* II. (145) 3.

1917 Gyászhírek. *Budapesti Hírlap* XXXVII. (16) 9.

1926a Amíg egy népdal eljut odáig… *Magyar Hirlap* XXXVI. (166) 11.

1926b Népdal vagy nem népdal. *Magyar Hirlap* XXXVI. (290) 2.

1928 Bonyodalom egy népdal körül. Érdekes döntés a „Tótágas” szerzőjének dalszöveg-pörében. *Az Est* XIX. (33) 6.

1930 Egyévi börtönre ítélték a sikkasztó végrehajtót. *Pesti Hírlap* LII. (268) 19.

1938 Bajtárskeresés. *Esti Kurir* XVI. (205) 12.

1942 Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes Ügyek. *Honvédségi Közlöny* LIV. (2) 33.

1943 Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára – Személyes Ügyek. *Honvédségi Közlöny* LV. (23) 678.

1964 Országos honismereti találkozó Szegeden. *Veszprémi Napló* XX. (260) 8.

2016 Tilesch Nándor [szócikk]. In: Varga Béla (szerk.): *Veszprém Megyei Életrajzi Lexikon*. https://www.ekmk.hu/lexikon/talalatok3.php?beture=TILESCH%20N%C3%A1ndor (letöltve: 2022. november 26.).

Tibor Tamásné
1988 A veszprémi Bakonyi Múzeum Adattára. In: Dr. Geiszt Jakabné (szerk.): *Múzeumi Diárium 1988*. Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság, Veszprém, 51–53.
Tilesch Nándor
1925 A nagy tűz szikrái. Katona-dalok. *A Nemzet* II. (12–13) 368.
1926 Társadalmi, ismeretterjesztő cikkek, bírálatok. *Uj Idők* XXXII. (1–26) 386.
1927 Sok hűhó egy – omlettért – mondja Vikár Béla Mészöly Gedeon népdaláról, amelyet csapnivalóan rossznak tart. *Magyar Hirlap* XXXVII. (137) 10.
1928 Petőfi utolsó lépteinek nyomában... Varga Zsigmond levele a bivalytejes puliszkát vacsorázó Petőfiről. *Budapesti Hírlap* XLVIII. (177) 10.
1955 [Egy másik díjnyertes pályázónk leveléből]. In: Morvay Péter (főszerk.): *Az Országos Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítője* (1–2). Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztálya, Budapest. 39–40.
1958a Hamuzsírégetők. *Középdunántúli Napló* XIV. (22) 5.
1958b Halászkeresztelő. *Középdunántúli Napló* XIV. (142) 5.
1959a Régi veszprémi utcanevek. *Középdunántúli Napló* XV. (19) 4.
1959b Lúdtollmetszők. *Középdunántúli Napló* XV. (84) 6.
1994 Koldusok és cigányok titkos írásjelei (Angyalföldi gyűjtés, 1954). *Mozgó Világ* XX. (5) 56–62.
Vikár Béla
1927 Sok hűhó egy – omlettért – mondja Vikár Béla Mészöly Gedeon népdaláról amelyet csapnivalóan rossznak tart. *Magyar Hirlap* XXXVII. (137) 10.

Archiválisforrások

ELTE BTK Néprajzi Intézet Folklore Tanszék Kézirattár
A Nagy-budapesti néprajzi munkaközösség irata 815.

NM EA – Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívum
9557 1. Székely népballadák, 2. Szólásmondások és szállóigék, 3. Új magyar népballadák

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

9583 1. Megszűnt iparok, foglalkozások, 2. Kaláka, 3. Juhközösség
9739 Színjátékszerű népszokások
9740 Fonói lakodalmas
9741 Színjátékszerű népszokások
9742 Egy bányász élete az aranybányában
9743 Jóslás a tenyér vonalaiból, a kártyából és a ceruzavonalból
9744 Babonás szokások a hóhér körül
9758 Házi pálinkafőzés
9759 Sepsiszentgyörgyi temetés
9760 Baromfikeltetés és nevelés
9911 A balázsfalvi koponya. Petőfi Sándor sírjáról, temetéséről szóló történetek
9912 Megy a kosár. Színjátékszerű népszokás
9913 Álomjóslás
9914 Balladaszerű történetek
9915 Ballada-szerű történetek
9916 Frászkarika és lábnyomfordítás
9917 Rabénekek
9939 Koldusok és cigányok titkos írásjelei
9940 Húsvéti szokás, mondókák, lucázás
9996 Székely ballada, munkásversek és dalok
10041 Vegyes gyűjtés: halászat, gyermekjáték, népmese, mondókák
12148 Babonás történetek
12904 Az erdő néprajza. Erdei gyűjtögetés
12905 Vegyes néprajzi gyűjtés: cigánydalok, káromkodások, virágnyelv stb.
13469 Az erdő néprajza
13470 Savanyó Jóska
13471 Táplálkozás, ételfajták
13472 Ismeretlen betyárköltemények
13723 Gyermekjátékok a téli időszakban
13724 A Balaton halainak népies elnevezése
13725 Új magyar népballadák
13726 Babonás történetek
13854 Az erdő néprajza
13855 Savanyó Jóska
13856 Bőgőtemetés (cigány farsangi tréfa)
13857 Székely legénycsalogató

14021 Idegen országok magyar dalai
14993 Petőfi halála, Petőfi utolsó éjszakája
14994 A megpatkolt tojás (szerszámmal kapcsolatos babonák)

„Apoi mi-am deschis colecţia de manuscrise…”
Viaţa şi cariera unui culegător voluntar de folclor, Nándor Tilesch

În lucrarea de faţă autoarea prezintă viaţa şi cariera extraordinar de bogată ca culegător voluntar de folclor a lui Nándor Tilesch (1894–1967) pe baza materialului jurnalistic, respectiv manuscrisele şi scrisorile acestuia trimise la concursurile naţionale de etnografie şi lingvistică. Prima sa perioadă de culegere este caracterizată printr-un entusiasm de culegere fără nici o metodologie, iar rezultatele – 2500 de cântece populare – au fost prezentate Muzeului de Istorie Militară. În a doua perioadă de culegere Tilesch a încercat o educaţie autodidactică din editările Muzeului Etnografic. Între 1952 şi 1964 a participat la toate concursurile naţionale de etnografie şi lingvistică cu nu mai puţin de 40 de manuscrise şi şi-a dobândit chiar şi un loc 5. Pe lângă acestea şi-a publicat rezultatele în mod constant în diferite ziare. Manuscrisele sale se dovedesc a fi surse de încredere pentru ceilalţi cercetători până în zilele noastre.

“Then I Took out My Manuscript Collection…”
The Life and Career of a Volunteer Collector, Nándor Tilesch

In the present paper the author outlines the life of Nándor Tilesch (1894–1967) and his exceptionally productive career as a volunteer collector based on the press and his manuscripts submitted to the National Ethnography and Linguistic competitions and the accompany in letters. In his first collection phase he collected everything without a methodology and presented his results – 2500 folksongs – to the Military History Museum. In the second phase of his collection he was initially self-taught from the publications of the Museum of Ethnography. Between 1952 and 1964 he participated in all National Ethnography and Linguistic competitions with 40 manuscripts and won 5th place, respectively. Besides he constantly published his results in newspapers. His manuscripts are reliable sources for the research of other researchers to this day.

© www.kjnt.ro/szovegtar